

Calluna

36 (2) 2019

Calluna

ÅRG. 36 2019 NR 2
ISSN 2000-2335

Utgiven i samarbete mellan
VÄSTERGÖTLANDS BOTANISKA FÖRENING och
BOTANISKA FÖRENINGEN I GÖTEBORG

Redaktör: Birgitta Herloff   Ansvarig utgivare: Birgitta Lindqvist

Redaktionskommitté: Eva Andersson, Evastina Blomgren, Kurt-Anders Johansson, Michael Johansson, Erik Ljungstrand

VÄSTERGÖTLANDS BOTANISKA FÖRENING

Bankgiro: 5155-4400   Årsavgift: 150 kr
Adress: c/o Studieförbundet Sjuhärad
Yxhammarsgatan 8-10   503 31 Borås
Hemsida: <http://vbotaniskaforening.se>
E-post: info@vbotaniskaforening.se

STYRELSE:

Ordf: **Birgitta Lindqvist**
Forbondegatan 27   462 41 Vänersborg
0701-736214   birgitta.lindqvist97@gmail.com
V ordf. **Lennart Sundh, SUNDH MILJÖ**
Odengatan 24 C   521 46 Falköping
0709-667959 hem: 0515-16759
sundh.miljo@telia.com
Skr: **Rolf-Göran Carlsson**
Södra Bergvägen 13   541 31 Skövde
0500-471411 / 0705-713435
rolf-goran.carlsson@telia.com
V skr: **Peter Laudon**
Ryttaregårdsvägen 14   532 73 Varnhem
0511-60586 / 0706-520911
peterlaudon1@gmail.com
Kassör: **Olof Janson**
Kårtorp 1   533 97 Götene
0511-53026, 53016 / 0705-690386
Övriga: **Gösta Börjeson**
Dammgatan 10   566 32 Habo
036-40611 / 0705-957096
gosta.borjeson@telia.com
Kurt-Anders Johansson
Henrik Gjutarets gata 36 B   541 45 Skövde
0500-411780 / 0706-301736
johansson.kurt-anders@telia.com
Michael Johansson
Bodagatan 27   507 42 Borås
0704-552247 / 0723-184581   ambrosia20@live.se
Erik Ljungstrand (se högerspalten)
Enar Sahlin (se högerspalten)

Rapportmottagare: Lennart Sundh
Floraväktarsamordnare: Michael Johansson, Enar Sahlin
Exkursjonskommitté: Peter Laudon, Erik Ljungstrand
Hemsidesansvarig: Lennart Sundh
Botanik i Väst-ansvarig: Lennart Sundh

BOTANISKA FÖRENINGEN I GÖTEBORG

Plusgiro: 52 41 55-9   Årsavgift: 150 kr
Adress: Botanhuset
Box 461   405 30 Göteborg
Hemsida: <http://www.bfig.se>
E-post: botaniska.foreningen@bfig.se

STYRELSE:

Ordf: **Aimon Niklasson**
Trolltjärn 18   436 40 Askim
0736-254461   aimon@bahnhof.se
V ordf. **Börje Wernersson**
Heljereds Byväg 13   428 36 Källered
0737-255678
borje.wernersson@gmail.com
Skr: **Erik Ljungstrand**
Järkholmsvägen, pl 614   436 56 Hovås
0708-559628
V skr: **Johan Grudemo**
Majstängsgatan 10   414 72 Göteborg
031-7151818 / 0725-032320
johan@kitas.se
Kassör: **Sören Svensson**
Båtsman Gräs gata 11   422 57 Hisings Backa
031-523865 / 0703-222403
soren.svensson@mbox303.tele2.se
Övriga: **Ragnhild Crawford**
Önneröd 150   442 72 Kärna
0303-226123 / 0730-228517
ragnhild.neil.crawford@gmail.com
Claes Gustafsson
Storesandsvägen 7   430 82 Donsö
0703-210641
claes.gustafsson@bioenv.gu.se
Enar Sahlin
Ekegränden 2   438 53 Hindås
0301-10848 / 0706-604919   enar.sahlin@telia.com
Staffan Wall
Gibraltargatan 44   412 58 Göteborg
031-160560 / 0766-346240
wall@chem.gu.se

Floravårdssamordnare: Enar Sahlin
Exkursjonskommitté: Eva Andersson, Johan Ennerfelt,
Johan Grudemo, Lars Johnson, Erik Ljungstrand
Eftersitskommitté: Stina Andersson, Gunilla Tochtermann
Hemsidesansvarig: Aimon Niklasson
Botanik i Väst-ansvarig: Börje Wernersson

Ordföranden i BFiG har ordet

Aimon Niklasson

Trolltjärn 18, 436 40 Askim, aimon@bahnhof.se

Växtvänner.

När Henry David Thoreau började att skriva sina dagböcker i oktober 1837 anade han nog inte att han skulle bli ihågkommen i vetenskapliga sammanhang våren 2019. Utbildad vid Harvard bodde han nästan hela livet i Concord utanför Boston och är kanske mest känd för sin bok ”Skogsliv vid Walden”, sina dagböcker och för skriften om civil olydnad som via Tolstoj inspirerade Gandhi till de metoder med vilka denne försökte få britterna att ge Indien självständighet. Han var en god iakttagare av naturen och människors beteende. I oktober 1850 skrev han i sin dagbok ”Vad är det skolutbildningen alltför ofta åstadkommer? Den skapar ett spikrakt dike av en fri vindlande bäck.”. Det är inte utan att man kommer att tänka på biologiundervisningen i skolan och hur vi människor hanterar vår omvärld.

Men vad var det som gjorde att han nyligen blev refererad i vetenskaplig litteratur (Science). Jo, han skrev med vanlig noggrannhet upp när många av träden började blomma i Concord och dessutom när olika blomväxter började blomma på ett sådant sätt att man nu kan göra bra jämförelser med dagens situation i Concord. Lite före Vårkollen kan man säga. Vad man nu funnit när man jämfört är att träden blommar två veckor

tidigare och blomväxterna i genomsnitt en vecka tidigare. Detta har då tolkats så att blomväxterna får cirka en vecka kortare tid på sig att utvecklas och att det kan påverka exempelvis insekter och artsammansättningen bland blomväxterna.

Detta är ju enkla iakttagelser som vem som helst kan göra och man kan då fråga sig hur många som idag skriver dagbok om naturen på ett sådant sätt att det kan användas för framtiden. Jag tror inte att det används så ofta inom skolpedagogiken men glädjande nog så används Artportalen allt mer.

Idag finns mer än 11 miljoner uppgifter om kärlväxter, knappt 0,7 miljoner om mossor, drygt 0,7 miljoner om lavar, 0,6 miljoner om alger och 1,8 miljoner om svampar. Cirka 5 miljoner insekter finns rapporterade och de är förstås viktiga som pollinerare för blomväxterna.

Så varför inte låta dig inspireras och skriva dagbok eller rapportera på Artportalen det du ser. Sökbarmheten är fantastisk på nätet, men en vanlig dagbok ger möjlighet till mer eftertanke och reflexion, något vi nog behöver mer av i vår tid med så många raka diken ...

Väl mött på våra utflykter, föreläsningar och leta gärna rödlistade arter. Skaffa utflyktsboken! God sommar!

Rödlistan för Västergötland med senaste besök och antal lokaler

Michael Johansson (text)

Bodagatan 27, 507 42 Borås, ambrosia20@live.se

Enar Sahlin (text och foto)

Ekegränden 2, 438 53 Hindås, enar.sahlin@telia.com

Rödlistan presenteras för att ge en samlad bild av landskapets hotade arter (CR, EN och VU) samt för att stimulera till floraväktande. De växter som besökts och rapporterats till Artportalen under 2018 anges i fet stil (de tre första bokstäverna i kommunnamnet, dock skrivs Göteborg ”Gbg”, Lilla Edet ”Led” och Mariestad ”Mad”) plus antalet besök. Om inget besök gjorts 2018 anges senaste observationen. Sist anges inom parentes antalet kända lokaler efter 1978. Utförligare rapporter 2018 finns på Artportalen, <http://www.artportalen.se/>.

NATIONELLT UTDÖD - RE

art som inte längre räknas som kapabel att bilda livskraftiga bestånd men som tillfälligt kan uppträda från en fröreserv eller som tillfällig inkomling i regionen (tidigare benämnd FÖRSVUNNEN)

- Avena strigosa*, purrhavre 1956. (0)
- Camelina alyssum*, lindädra 1940. (0)
- Camelina sativa*, oljedädra 2005. (4)
- Cuscuta epilinum*, linsnärja 1967. (0)
- Euphrasia rostkoviana* ssp. *fennica*, ängsögontröst 1939. (0)
- Galium spurium* ssp. *spurium*, linmåra 1967. (0)
- Lolium remotum*, linrepe 1948. (0)
- Lolium temulentum*, dårrepe 1955. (0)
- Oxybasis urbica*, bymålla 2004. (1)
- Pulicaria vulgaris*, loppört ca 1850-talet. (0)
- Solanum villosum* ssp. *miniatum*, röd nattskatta 1987. (1)
- Spergula arvensis* ssp. *maxima*, jättespärjel 1924. (0)

AKUT HOTAD - CR

art som bedöms löpa extremt hög risk att dö ut i vilt tillstånd, vilket allt tyder på, då arten minskar mycket snabbt, har mycket litet utbredningsområde, mycket litet reproducerande antal eller mycket stor försvinnanderisk

- Agrostemma githago*, klätt 2013. (10)
- Ajuga genevensis*, kritsuga 2013. (1)
- Apium graveolens*, selleri 2010. (3)
- Chenopodium vulvaria*, stinkmålla 2005. (2)
- Cyperus fuscus*, dvärgag 2007. (1)
- Ilex aquifolium*, järnek 1960. (0)
- Jacobaea erucifolia*, flikstånds 1905. (0)

- Melilotus dentatus*, strandsötväppling 1933. (0)
Mertensia maritima, ostronört 1892. (0)
Nasturtium microphyllum, bäckfräne 1955. (0)
Rhinanthus angustifolius ssp. *apterus*, åkerskallra 2013. (4)
***Rubus loehrii*, bergumsbjörnbär SVERIGEANSVAR Gbg (1). (1)**
Stipa pennata, fjädergräs SVERIGEANSVAR 2017. (7)
Taraxacum obtusilobum, fetmaskros SVERIGEANSVAR 2011. (1)
Taraxacum pseudosuecicum, sankmaskros 2015. (3)
***Taraxacum vestrogothicum*, västgötamaskros SVERIGEANSVAR Göt (1). (6)**
Tephroseria palustris, kärnsocka 1919. (0)
Ulmus minor, lundalm 1999. (69)

STARKT HOTAD - EN

art som bedöms löpa mycket hög risk att dö ut i vilt tillstånd, vilket allt tyder på då arten minskar relativt snabbt, har litet utbredningsområde, litet reproducerande antal eller stor försvinnanderisk

- Allium lusitanicum*, berglök ("kantlök") 1994. (1)
Anthemis cotula, kamomillkulla 2003. (4)
Arnoseris minima, klubbfibbla 2007. (1)
***Atriplex laciniata*, sandmålla Gbg (1). (2)**
Betonica officinalis, humlesuga 1995. (3)
Botrychium simplex, dvärglåsbräken 1902. (0)
Bromus arvensis, renlost 2004. (6)
Bromus commutatus, brinklost 2006. (2)
Bromus racemosus, ängslost 1955. (0)
Bromus secalinus, råglöst 2012. (13)
Cardamine parviflora, strandbräsma 2017. (64)
***Carex maritima*, bägstarr Gbg (2). (2)**
***Chenopodium murale*, gatmålla Göt (1). (3)**
***Chimaphila umbellata*, ryl Kar (1), Tro (1). (76)**
Dianthus armeria, knippnejlika 2017. (14)
Draba nemorosa, sanddraba 1985. (1)
Dracocephalum ruyschiana, drakblomma VÄSTGÖTAANSVAR 2017. (91)
Dracocephalum thymiflorum, rysk drakblomma 1963. (0)
***Elatine hexandra*, skaftslamkrypa Mar (1). (30)**
Eryngium maritimum, martorn 2015. (2)
***Euphrasia rostkoviana* ssp. *rostkoviana*, stor ögontröst VÄSTGÖTAANSVAR Fal (7), Tid (2). (15)**
Falcaria vulgaris, skärblad 2000. (1)
Gentianella campestris ssp. *baltica*, kustgentiana 2017. (3)
Gentianella campestris ssp. *campestris*, fältgentiana
tidig fältgentiana var. *suecica* (i blom före 1 juli) 2015
och sen fältgentiana var. *campestris* (i blom efter 15 juli) 2017. (95)
Geranium lanuginosum, brandnäva 1995. (2)
Geranium palustre, kärmäva 1951. (0)
Gypsophila muralis, grusnejlika 2005. (15)
Halimione pedunculata, saltmålla 2005. (1)
Helosciadium inundatum, krypfloka 1998. (2)
Hordeum secalinum, ängskorn 1950. (0)
***Hypericum humifusum*, dvärgjohannesört Mad (1). (4)**
Hypericum pulchrum, hedjohannesört 1928. (0)
***Isolepis setacea*, borstsäv Mar (1). (2)**
Juncus capitatus, huvudtåg 1897. (0)

- Kickxia elatine*, spjutsporre 1958. (0)
Lappula squarrosa, piggförö 1997. (1)
Marrubium vulgare, kransborre 2004. (1)
Medicago minima, sandlusern 1982. (2)
Mentha x gracilis, ädelmynta 2016. (7)
Nepeta cataria, kattmynta 2016. (14)
***Neslia paniculata*, korndådra Ska (1). (14)**
Ornithopus perpusillus, dvärgserradella 2008. (2)
Orobancha elatior, klintsnyltrot 1990. (4)
***Orobancha reticulata*, tistelsnyltrot VÄSTGÖTAANSVAR Göt (1). (21)**
Parapholis strigosa, ormax 1863. (0)
Petrorhagia saxifraga, klippnejlika 1984. (1)
Phleum arenarium, sandtimotej 1862. (0)
***Polystichum aculeatum*, uddbräken Fal(1), Göt (1). (3)**
Potamogeton rutilus, styvnate 1999. (3)
Potamogeton trichoides, knölnate SVERIGEANSVAR 2015. (17)
Pseudorchis albida, vityxne VÄSTGÖTAANSVAR 2015. (12)
Pulmonaria angustifolia, smalbladig lungört VÄSTGÖTAANSVAR 2015. (170)
***Pulsatilla vernalis*, mosippa Her (5), Vår (3). (144)**
***Rosa inodora*, västkustros Mar (11). (14)**
Rumex conglomeratus, dikesskräppa 2004. (2)
Salvia pratensis, ängssalvia 1983. (1)
Salvia verticillata, kranssalvia 2014. (5)
Scandix pecten-veneris, nålkörvel 1958. (0)
Sherardia arvensis, äkermadd 2003. (4)
Taraxacum egregium, smalfjällig strandmaskros 1968. (0)
Taraxacum euryphyllum, bredskaftad fläckmaskros 2015. (15)
Verbascum densiflorum, ölandskungsljus 1995. (6)
***Vicia pisiformis*, ärtvicker Skö (1). (6)**
Vulpia bromoides, ekorrsvingel 1981. (1)
Zostera angustifolia, smal bandtång 2002. (4)

SÅRBAR - VU

art som bedöms löpa hög risk att dö ut i vilt tillstånd, vilket allt tyder på då arten minskar snabbt, har ett mindre utbredningsområde, ett mindre reproducerande antal eller ganska stor försvinnanderisk

- Aira caryophylla*, vittätel 1993. (1)
***Alyssum alyssoides*, grådådra Göt (2). (39)**
Anthriscus caucalis, taggkörvel 2003. (3)

Mosippa och revig blodrot

- Arenaria gothica*, kalknarv** VÄSTGÖTAANSVAR Göt (13). (22)
- Arnica montana*, slättergubbe** Ali (1), Bor(1), Här (1), Ler (1), Mar (3), Tro (1), Vår (1). (2320)
- Asplenium adiantum-nigrum*, glansbräken 2017. (1)
- Asplenium adulterinum*, brunbräken VÄSTGÖTAANSVAR 2016. (1)
- Baldellia repens*, revsvalting** VÄSTGÖTAANSVAR Ali (19). (22)
- Bidens radiata*, grönskära 2016. (78)
- Blitum bonus-henricus*, lungrot** Ska (1). (136)
- Botrychium matricariifolium*, rutlåsbräken 2017. (24)
- Camelina microcarpa*, sanddådra 2014. (49)
- Campanula rapunculus*, rapunkelklocka 2012. (1)
- Carex hartmanii*, hartmansstarr 2015. (17)
- Carex pulicaris*, loppstarr 2015. (271)
- Carex punctata*, prickstarr 2016. (7)
- Catabrosa aquatica*, källgräs 2015. (40)
- Centaurium erythraea*, flockarun 2017. (2)
- Cephalanthera rubra*, röd skogslilja** Kar (1). (2)
- Cuscuta epithymum*, ljungsnärja 2016. (2)
- Dactylorhiza majalis* ssp. *integrata*, englandsnycklar 2016. (4)
- Deschampsia setacea*, sjötätel** Ali (1). (3)
- Drymocallis rupestris*, trollsmultron** Bor (3), Ska (1), Vår (1). (250)
- Drymochloa sylvatica*, skogssvingel** Gbg (2). (45)
- Elatine orthosperma*, nordslamkrypa 1938. (0)
- Euphorbia exigua*, småtörel 1958. (0)
- Euphrasia micrantha*, ljungögönröst** Gbg (1), Her (1). (64)
- Gentiana pneumonanthe*, klockgentiana** Bor (1), Mar (1), Ska (1). (165?)
- Glyceria declinata*, blågrönt mannagräs 2015. (166)
- Herminium monorchis*, honungsblomster 2016. (22)
- Holosteum umbellatum*, fågelarv** Par (1). (2)
- Hypochoeris glabra*, åkerfibbla 2013. (3)
- Hypochoeris maculata*, slätterfibbla** Ali (1), Göt (1), Mar (2), Vår (1). (862)
- Inula ensifolia*, svärdrissla 2010. (0)
- Jacobaea aquatica*, vattenstånds** Gbg (1). (66)
- Isolepis fluitans*, flytsäv 2016. (53)
- Lactuca quercina*, karlsösallat 1994. (1)
- Lathyrus tuberosus*, knölvial 2016. (23)
- Leersia oryzoides*, vildris 2015. (7)
- Leonurus cardiaca*, hjärtstilla 2017. (47)
- Limonium vulgare*, marrisp 2016. (21)
- Lepidium coronopus*, kråkkrossing 2017. (17)
- Luzula sylvatica*, storfryle 2017. (2)
- Lycopodium tristachyum*, cypresslummer** Gbg (6), Her (5), Ler (2), Tid (4). (69)
- Lycopodium* × *zeileri*, mellanlummer** Tid (2). (49)
- Lysimachia minima*, knutört 2015. (19)
- Malva pusilla*, vit kattost 2015. (19)
- Malaxis monophyllos*, knottblomster** Göt (1). (1)
- Nasturtium officinale*, källfräne 2017. (3)
- Ononis spinosa* ssp. *hircina*, stallört 2016. (144)
- Petrorhagia prolifera*, hylsnejlika** Skö (1). (1)
- Pilularia globulifera*, klotgräs** Ali (1), Mar (1). (13)
- Polygala comosa*, toppjungfrulin 2001. (6)
- Potamogeton acutifolius*, spetsnate 2014. (11)
- Potamogeton compressus*, bandnate 2005. (5)
- Potentilla anglica*, revig blodrot** VÄSTGÖTAANSVAR Här (2). (2)

***Pulsatilla vulgaris* ssp. *vulgaris*, backsippa Bor (5), Fal (3), Gbg (6), Her (1), Här (3), Ler (1), Mar (1), Skö (6), Tör (1), Ulr (4), Vår (5). (988)**

Radiola linoides, dvärglin 2016. (135)
Ranunculus arvensis, åkerranunkel 1991. (1)
Raphanus raphanistrum, åkerrättika 2016. (238)
Rubus dissimulans, bohusbjörnbär 2012. (1)
Rubus lamprocaulos, naggbjörnbär 2015. (3)
Rubus rosanthus, rosenbjörnbär 2012. (6)
Salix daphnoides, daggvide 1952. (0)
Salix hastata ssp. *vegeta*, källblekvide 2017. (78)
Saxifraga osloënsis, hällebräcka 1944. (0)
Stachys arvensis, åkersyska 2012. (15)
Taraxacum maculigerum, fläckmaskros 2014. (11)
Taraxacum praestans, kvällsmaskros 2011. (6)
***Thymus pulegioides*, stortimjan Bor (1). (13)**
Tragopogon dubius, stor haverrot 1926. (0)
Valerianella dentata, sommarklynne 1993. (1)
Verbascum lychnitis, grenigt kungsljus 2017. (29)
Vicia dumetorum, buskvicker 2013. (2)
Vicia villosa ssp. *villosa*, vanlig luddvicker 2017. (58)
Zostera noltii, dvärgbandtång 2014. (5)

NÄRA HOTAD - NT

art som nu eller i en snar framtid är nära att uppfylla de hot som föregående grupper är utsatta för (tidigare MISSGYNNAD)

***Adoxa moschatellina*, desmeknopp Gbg (1), Mar (1), Par (1). (340)**
Allium carinatum, rosenlök 2017. (5)
Anemone sylvestris, tovsippa 2015. (4)
Anthemis arvensis, åkerkulla 2017. (755)
Apera spica-venti, kösa (åkerkösa) 2010. (93)
Asperugo procumbens, paddfot 2017. (9)
Blysmus compressus, plattsäv 2014. (60)
Blysmus rufus, rödsäv 1995. (10)
***Botrychium lunaria*, månlåsbräken Ler (1), Mar (1). (274).**
Brassica rapa ssp. *campestris*, åkerkål 2013. (319)
Bromopsis benekenii, strävlosta 2017. (18)
Buglossoides arvensis var. *arvensis*, vit sminkrot 2011. (184)
Campanula cervicaria, skogsklocka 2016. (86)
Carduus acanthoides, piggtistel 2009. (8)
***Carex hostiana*, ängsstarr Göt (1). (350)**
Carex paleacea, strandstarr 2016. (4)
Carex vacillans, saltstarr 2010. (6)
***Cirsium acule*, jordtistel Fal (6). (431)**
Consolida regalis, riddarsporre 2008. (39)
Corydalis cava, hålnunneört 2015. (2)
Crassula aquatica, fyrling 2015. (12)
***Crepis praemorsa*, klasefibbla Göt (1). (414)**
Epipogium aphyllum, skogsfru 2005. (6)
Fumaria vaillantii, blek jordrök 1954. (0)
Galeopsis ladanum, mjukdån 2015. (393)
Galium suecicum var. *vestrogoticum*, västgötamåra SVERIGEANSVAR 2016. (159)
Genista tinctoria, färgginst 1991. (191)

- Geranium bohemicum**, svedjenäva Göt (1). (25)
Glaucium flavum, strandvallmo Gbg (1). (1)
Goodyera repens, knärot Gbg (1), Ler (1), Mar (2), Vår (1). (380)
Gymnadenia odoratissima, luktsporre VÄSTGÖTAANSVAR 2013. (4)
Gymnocarpium robertianum, kalkbräken Göt (1). (10)
Helianthemum nummularium ssp. *nummularium*, ljus solvända 2015. (104)
Hyoisycyamus niger, bolmört 2011. (56)
Hypericum montanum, bergjohannesört 2017. (78)
Hypericum tetrapterum, kärriohannesört 2004. (2)
Juncus squarrosus, borsttåg Här (2), Mar (2). (394)
Leontodon hispidus, sommarfibbla Mar (2). (370)
Limosella aquatica, ävjebrodd 2016. (37)
Lithospermum officinale, stenfrö 2013. (22)
Lotus tenuis, smal käringtand Gbg (2). (4)
Lunaria rediviva, månviol 2017. (12)
Luzula divulgata, backfryle 2015. (1)
Lycopodiella inundata, strandlummer Ali (1), Her (2), Mar (1), Tro (1). (82)
Lythrum portula, rödlänke Gbg (1). (120)
Malva thuringiaca, gråmalva 2015. (3)
Melampyrum cristatum, korskovall 2016. (19)
Misopates orontium, kalvnos 2017. (11)
Odontites vernus, åkerrödtoppa 2015. (78)
Pedicularis sylvatica, granspira Göt (1), Her (1), Mar (1). (293)
Persicaria foliosa, ävjepilört 1997. (1)
Pimpinella major, stor bockrot 2011. (1)
Platanthera bifolia ssp. *bifolia*, ängsnattviol Ler (1), Mar (2). (777)
Poa remota, storgroë 2015. (10)
Potamogeton friesii, uddnate 1996. (2)
Primula farinosa, majviva 2015. (142)
Ranunculus polyanthemus ssp. *polyanthemus*, (vanlig) backsmörblomma Fal (4). (378)
Rosa balsamica (*R. tomentella*), flikros 2002. (1)
Rubus muenteri, grönbjörnbär VÄSTGÖTAANSVAR Gbg (1). (1)
Rubus pruinosus, hallonbjörnbär 1957. (0)
Rubus scissus, nålbjörnbär 2014. (2)
Sagittaria sagittifolia, pilblad 2016. (220)
Saxifraga hirculus, myrbräcka Fal (1), Tid (1). (2)
Sedum anglicum, engelsk fetknopp Gbg (22). (17)
Serratula tinctoria, ängsskära 1993. (10)
Setaria viridis, kavelhirs 2016. (46)
Spergula arvensis ssp. *arvensis*, sydspärgel 2012. (1)
Taraxacum litorale, liten kärmmaskros 2014. (8)
Thalictrum simplex ssp. *simplex*, vanlig backruta 2016. (108)
Thesium alpinum, spindelört 2008. (1)
Thymus serpyllum, baktimjan Mar (1). (1152)
Trifolium montanum, backklöver Göt (1). (128)
Urtica urens, etternässla 2015. (309)
Viola stagnina, strandviol 2013. (103)

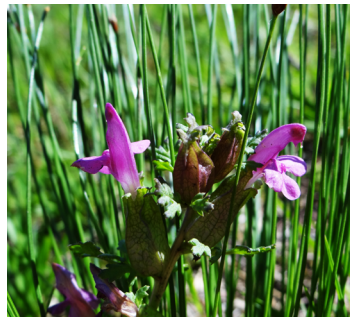
REGISTER

- backfryle 7
 backklöver 7
 backruta 7
 backsippa 6
 backsmörblomma 7
 backtimjan 7
 bandnate 5
 bergjohannesört 7
 bergumsbjörnbär 3
 blek jordrök 6
 blågrönt mannagräs 5
 bohusbjörnbär 6
 bolmört 7
 borstsäv 3
 borsttåg 7
 brandnäva 3
 bredskaftad fläckmaskros 4
 brinklosta 3
 brunbräken 5
 buskvicker 6
 bymälla 2
 bägstarr 3
 bäckfräne 3
 cypresslummer 5
 daggvide 6
 desmeknopp 6
 dikesskräppa 4
 drakblomma 3
 dvärgag 2
 dvärgbandtång 6
 dvärgjohannesört 3
 dvärglin 6
 dvärglåsbräken 3
 dvärgserradella 4
 därrepe 2
 ekorrsvingel 4
 engelsk fetknopp 7
 englandsnycklar 5
 etternässla 7
 fetmaskros 3
 fjädergräs 3
 flikros 7
 flikstånds 2
 flockarun 5
 flytsäv 5
 fläckmaskros 6
 fyrling 6
 fågelarv 5
 fältgentiana 3
 färgginst 6
 gatmälla 3
 glansbräken 5
 granspira 7
 grenigt kungsljus 6
 grusnejlika 3
 grådädra 4
 gråmalva 7
 grönbjörnbär 7
 grönskära 5
 hallonbjörnbär 7
 hartmanstarr 5
 hedjohannesört 3
 hjärtstilla 5
 honungsblomster 5
 humlesuga 3
 huvudtåg 3
 hylsnejlika 5
 hålnunneört 6
 hällebräcka 6
 jordtistel 6
 järnek 2
 jättespärgel 2
 kalkbräken 7
 kalknarv 5
 kalvnos 7
 kamomillkulla 3
 kantlök 3
 karlsösallat 5
 kattmynta 4
 kavelhirs 7
 klasefibbla 6
 klintsnyltrot 4
 klippnejlika 4
 klockgentiana 5
 klotgräs 5
 klubbfibbla 3
 klätt 2
 knippnejlika 3
 knottblomster 5
 knutört 5
 knärot 7
 knölnate 4
 knölvial 5
 korndädra 4
 korskovall 7
 kransborre 4
 kranssalvia 4
 kritsuga 2
 krypfloka 3
 kråkrassing 5
 kustgentiana 3
 kvällsmaskros 6
 källblekvide 6
 källfräne 5
 källgräs 5
 kärnjohannesört 7
 kärnocka 3
 kärnäva 3
 kösa 6
 lindädra 2
 linnmära 2
 linrepe 2
 linsnärja 2
 liten kärrmaskros 7
 ljungsnärja 5
 ljungögontröst 5
 ljus solvända 7
 loppstarr 5
 loppört 2
 luddvicker 6
 luktsporre 7
 lundalm 3
 lungrot 5
 majviva 7
 marrisp 5
 martorn 3
 mellanlummer 5
 mjukdån 6
 mosippa 4
 myrbräcka 7
 månblåsbräken 6
 mänviol 7
 naggbjörnbär 6
 nordslamkrypa 5
 nålbjörnbär 7
 nålkörvel 4
 oljedädra 2
 ormax 4
 ostronört 3
 paddfot 6
 piggrör 4
 piggtistel 6
 pilblad 7
 plattsäv 6
 prickstarr 5
 purrhavre 2
 rapunkelklocka 5
 renlosta 3
 revig blodrot 5
 revsvalting 5
 riddarsporre 6
 rosenbjörnbär 6
 rosenlök 6
 rutblåsbräken 5
 ryl 3
 rysk drakblomma 3
 råglösta 3
 röd nattskatta 2
 röd skogslilja 5
 rödlänke 7
 rödsäv 6
 saltmälla 3
 saltstarr 6
 sanddraba 3
 sanddädra 5
 sandlusern 4
 sandmälla 3
 sandtimotej 4
 sankmaskros 3
 selleri 2
 sjötåtel 5
 skaftslamkrypa 3
 skogsfru 6
 skogsklocka 6
 skogssvingel 5
 skärblad 3
 slätterfibbla 5
 slättergubbe 5
 smal bandtång 4
 smal käringtand 7
 smalbladig lungört 4
 smalfjällig strandmaskros 4
 småtörel 5
 sommarfibbla 7
 sommarklynne 6
 spetsnate 5
 spindelört 7
 spjutsporre 4
 stallört 5
 stenfrö 7
 stinkmälla 2
 stor bockrot 7
 stor haverrot 6
 stor ögontröst 3
 storfryle 5
 storgöre 7
 stortimjan 6
 strandbräsma 3
 strandlummer 7
 strandstarr 6
 strandsötväppling 3
 strandvallmo 7
 strandviol 7
 strävlosta 6
 styvnate 4
 svedjenäva 7
 svärdrissla 5
 sydspärgel 7
 taggkörvel 4
 tistelnyltrot 4
 toppjungfrulin 5

tovsippa 6
 trollsmultron 5
 uddbräken 4
 uddnate 7
 vattenstånds 5
 vildris 5
 vit kattost 5
 vit sminkrot 6
 vittätel 4
 vityxne 4
 västgötamaskros 3
 västgötamåra 6
 västkustros 4
 åkerfibbla 5
 åkerkulla 6
 åkerkål 6
 åkermadd 4
 åkerranunkel 6
 åkerrättika 6
 åkerödtoppa 7
 åkerskallra 3
 åkersyska 6
 ädelmynta 4
 ängskorn 3
 ängslost 3
 ängsnattviol 7
 ängssalvia 4
 ängsskära 7
 ängsstarr 6
 ängsögontröst 2
 ärtvicker 4
 ävjebrodd 7
 ävjepilört 7
 ölandskungsljus 4

FLORAVÄKTARE och meddelare som rapporterat under 2018

ANi Aimon Niklasson
 ARS Alf-Rune Sandberg
 CDa Christina Dahlqvist
 ELj Erik Ljungstrand
 ESa Enar Sahlin
 GuB Gun Börjesson
 HBe Helena Bergström
 JKu Jan Kuylenstierna
 JAn Jonas Andersson
 JSv Johan Svedholm
 KAJ Kurt-Anders Johansson
 KEr Kjell Eriksson
 KKj Karin Kjellberg
 LEN Lars Erik Norbäck
 LFa Lennart Fahlgren
 LHe Lars Hellman
 LLi Lars Lindqvist
 LSu Lennart Sundh
 LWa Lennart Walldén
 LÅs Linnea Åsedahl
 MaJ Madeleine Johansson
 MJo Michael Johansson
 MRö Marie Rönnbäck
 OJa Olof Janson
 PLa Peter Laudon
 PLO Per-Lennart Olausson
 RGA Roger Gahnertz
 RGC Rolf-Göran Carlsson
 RSv Ralf Svensson
 SSv Sören Svensson
 UBA Ulla-Britt Andersson, Trollhättan

Flockarun och
granspira

Floraväkteri under 2019

Enar Sahlin

Ekegränden 2, 438 53 Hindås, enar.sahlin@telia.com

En floraväktare kanske har sina favoritarter som lockar till besök eller sina favoritlokaler som är roliga och intressanta att återse. Andra väktar en särskild art som de åtagit sig att följa och kontrollera. Arbetssätten i floraväkteriet varierar.

Ofta behövs en inventering av förekomster av arter som det inte finns så bra kunskap om. Kanske har en tillbakagång skett – arten påträffas allt mer sällan. Det märks att den försvinner från vissa lokaler. Är det också fallet i hela landet? För att få svar på dessa frågor behövs en riksomfattande inventering av arten. Alla kända lokaler av arten skall uppsökas liksom passande miljöer, där arten kan förväntas förekomma. Detta sker årligen då floraväkteriet åtar sig att besöka dessa arters alla lokaler. Därför skall vi som är floraväktare i år kontrollera alla kända lokaler för källgräs och hartmansstarr (VU = sårbara med stor försvinnanderisk), västgötamåra (NT = nära hotad, missgynnad) och kärrsumparv (sällsynt).

Källgräs *Catabrosa aquatica* är ganska sällsynt i våta betesmarker och på fuktiga stränders näringsrika jordar. Ett saftigt, vekt gräs med nedliggande stråbas och breda blågröna blad som har båtformiga spetsar, som hos släktet *Poa*. Den ofta violetta blomvippan är pyramidlik. Vi har 40 lokaler i Västergötland och tillsammans med Skåne den största utbredningen i Sverige.

Hartmansstarr *Carex hartmanii*

Foto: Enar Sahlin

Hartmansstarr *Carex hartmanii* anses sällsynt i Sverige. Ursprunglig, kalkgynnad i fuktiga slätterängar och betesmarker, även på kustnära fuktiga ängsmarker och myrar. Toppaxet större och cylindriskt. Axpfjäll med borstlik spets. 17 lokaler i Västergötland.

Västgotamåra *Galium suecicum* var. *vestrogoticum* är en varietet till backmåra, vilken endast förekommer i Västergötland. Vanlig backmåra (var. *suecicum*) finns i ett begränsat område i södra Småland, nordöstligaste Skåne och västra Blekinge. Västgotamåran är vanlig till mindre vanlig i ett mindre och begränsat område i nordvästra delen av landskapet i naturliga betesmarker och på torra backar, de flesta i Götene kommun. De mellersta ledstyckena är ca 2-4 cm långa. 8-10 blad

sitter i krans. Växten är hårig. 159 lokaler är kända i Västergötland.

Kärsumparv *Stellaria crassifolia* ssp. *paludosa* är sällsynt på våt mark i kalkkärrmarker. Upprätt och fågrenad med lansettlika tjocka blad. Fåblommig med långt kluvna kronblad. Endast tre lokaler.

Detta är en del av floraväktariarbetet i sommar. Du som sitter på kunskaper om dessa arter och deras lokaler, hjälp oss!

Börjes blomkluringar

Bra berättelse får man av-en-bok
 Hellre smörbullar än isterband
 Bättre ta en öl än en hel back-sippa
 Hellre fäbostinta än vall-mor
 Hellre moder Svea än ryssgubbe

Börjes växtnötter

Vilka växter är det här undrar Börje Wernersson. Svar finns på sidan 24

Dubbelt OK
 Kakel
 Undvek kollision
 Rakhyvel
 Kalle Anka-käk

Strimgröe frodas i Floby, Falköping

Lennart Sundh (text och foto)

SUNDH MILJÖ, Odengatan 24 C, 521 46 Falköping, sundh.miljo@telia.com

Återbesök vid intressanta växtlokaler lockar ju alltid. Och beträffande strimgröet i Floby, Falköping så hade jag, frånsett ett mindre engagerat besök för ett 10-tal år sedan, inte varit där sedan upptäckten i augusti 1992. Då hittades arten i en igenväxande fuktig lövskog med trivial flora strax väster om samhället. På ekonomiska kartan från 1961 utgör området ett halvöppet fuktängsområde som genomkorsas av ett dike. Större delen

av området är markerad med symbolen för sankmark. Häradsekonomiska kartan från 1860-talet visar att ungefär halva området var åkermark och resten lövskog. Två grunda bäckgrenar berör också området.

I samband med en standardiserad naturvårdsinventering för kommunalt ägd mark i Falköping och Floby 2018 besökte jag området den 6 augusti för att se om arten kunde återfinnas. Området utgörs fortfarande av en lövskog på i huvudsak

Strimgröe *Glyceria striata* i Floby ovan och på vidstående sida

fuktig mark. Klibbal, björk, gran, älggräs, brakved, *Salix* sp., åkerfräken, ek, hassel och stenbär ingår i batteriet av växter i området. Jag behövde inte gå särskilt långt in i området innan den första ruggen upptäcktes. Därefter gjordes ytterligare ett 10-tal fynd av arten som ofta växte ymnigt och bredde ut sig på flera kvadratmetrar. Artens meterhög strån med guldgula eller ljusgula vippor syntes på långt håll när man väl fått upp ögonen för den. Troligen blommande gräset rikligt detta extrema torrår.

Bara ett par dagar senare upptäcktes gräset i en liknande biotop i den västra delen av det som kallas för stenväddskapet, Väsmestorp. Här fanns rikligt med vippor av gräset i kanten av en svagt nötbetad mark i ett bryn mot lövskog. Avståndet mellan de två lokalerna är en dryg kilometer.

Ytterligare ett par lokaler av stringröe har rapporterats från Västergötland. 17 juli 1991 hittade jag det i en nötbetad mark vid Hopmarken, Snösbäck. Nu på kalkrik fuktig mark med ett antal *Salix*-buskar som sällskap. Från 2018 finns en rapport från väster om Gisslatorp, Bälinge socken i Alingsås kommun. 2018 upptäcktes även en enstaka tuva av gräset i en kalkfuktäng i

norra delen av det orkidérika Nohlmarken, Skövde. Enligt uppgift från Kurt-Anders Johansson, Skövde finns ytterligare en lokal i Stallsiken, Skövde. Observationen är dock inte inlagd på Artportalen. På Artportalen finns totalt 109 rapporter från Sverige från sammanlagt 15 lokaler. Från och med 2010 finns rapporter från 11 lokaler. Troligen är arten som härstammar från Nordamerika under långsam spridning i Sverige.

Den första fynduppgiften i Sverige publicerades 1975 av Roland Carlsson i artikeln *Glyceria striata funnen i Sverige* (Svensk Botanisk Tidskrift 70: 57-60). I artikeln framgår att ”den svenska lokalen, Rävlinge, Skärstads socken, ca 15 km ONO Huskvarna, är belägen i starkt kuperad terräng, i ett på våren översvämmat kärr invid en sjö. Kärret, som för närvarande betas, har 1941 dikats och plöjts, men enligt arrendatorn (arrendator sedan 1939 och uppvuxen intill) har den delen där *Glyceria striata* växer aldrig plöjts, då där varit alltför sankt. *Glyceria striata* förekommer på ett ca 1 000 m² stort område och dominerar på ca 500 m²”.

Botaniska utflyktsmål i Västergötland

Birgitta Herloff

Skepparegången 6, 413 18 Göteborg, birgitta.herloff@gmail.com

För ett drygt år sedan, i Calluna nummer 1 2018, bedömdes att guiden till botaniska utflyktsmål i Västergötland skulle bli klar till våren. Det dröjde dock ytterligare ett år men nu, i april 2019, har utflyktsguiden lämnat tryckeriet. Men den som väntar på något gott ... Och gott har det blivit. Boken *Botaniska besöksmål i Västergötland* är vacker och rik på information för alla som vill bekanta sig med några av landskapets många smultronställen.

Totalt har 42 personer engagerat sig i arbetet med utflyktsboken. Ett trettiotal har inventerat, provgått, fotograferat och dokumenterat. Ytterligare ett tiotal har bidragit med foton. Lennart Sundh har varit projektledare, huvudförfattare och huvudredaktör. Övriga i redaktionen har varit Michael Johansson, Karin Kjellberg och Enar Sahlin.

I den nytutkomna boken finns 112 utflyktsmål. De är väl spridda i landskapet med en viss tyngdpunkt i regionen ”platåbergslandskapet” bestående av Falköpings, Skara och Skövde kommuner där 37 av utflyktsmålen är belägna.

Västergötland har delats upp i tio regioner och de presenteras i form av en karta där utflyktsmålen är inprickade och en text som beskriver biotoperna. Regionindelningen ger en struktur och förståelse för variationerna i landskapet. Respektive region omfattar 2-6

kommuner från Södra Älvsborg med Marks och Svenljunga kommuner med sina barrskogar och förhållandevis fattiga vegetation i söder till Norra Skaraborg mellan Väneren och Vättern med Gullspångs, Karlsborgs, Mariestads, Tibro och Töreboda kommuner i norr. Som ett litet smakprov visas på nästa uppslag hur just denna region presenteras.

I samtliga kommuner finns minst ett utflyktsmål. Varje utflyktsmål upptar ett uppslag i boken. Där visas på en tydlig karta lämpliga vägar/stigar att följa till ett antal lokaler. För respektive lokal finns en lista över intressanta eller mer triviala växter som finns där. Så kan man till exempel på Österplana vall se guckusko, stenbär, storrams, backskafting och piprör på lokal ”E. Lövskog”. På kartorna kan man också se koordinater för viktiga ställen till exempel Fikaklippa 6494972, 1359990 på Österplana vall. På uppslaget finns även en beskrivning av landskapet, var man kan parkera (om kommunala färdmedel finns anges det) och hur man tar sig dit. För mig som ibland blir körd i rullstol av någon botanistkompis är det bra att veta vilka utflyktsmål som är handikappanpassade.

Många av oss västgötar och göteborgare har förstås redan besökt en hel del av de platser som beskrivs i boken. Men det finns alltid mer att upptäcka. Botaniska

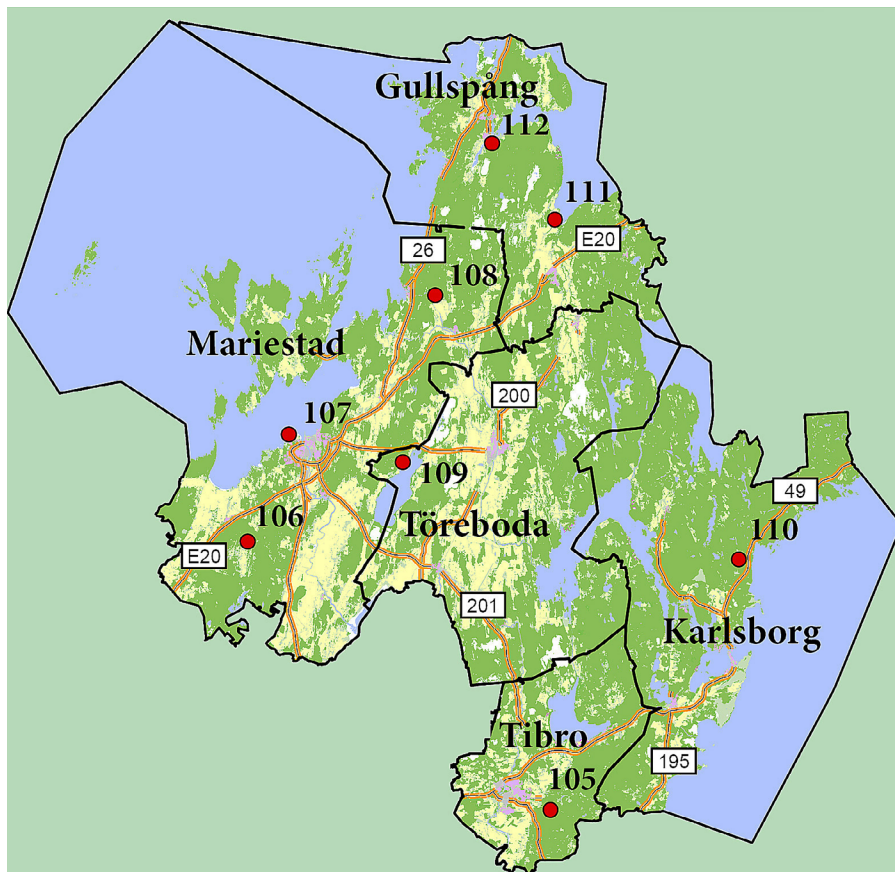
Botaniska besöksmål i Västergötland

Föreningen i Göteborg har genom åren arrangerat exkursioner till 77 (69 %) av bokens utflyktsmål. Det finns 35 kvar för exkursionskommittén att planera in framöver.

Botaniska besöksmål i Västergötland är ett måste för alla botaniskt intresserade i Västergötland med omnejd (det vill säga resten av världen!). Den kan köpas

för 200:- direkt från styrelsemedlemmar eller ombud i Västergötlands Botaniska Förening eller på medlemsmöten i Botaniska Föreningen i Göteborg. Man kan också sätta in 280:- (inkluderar porto) på bankgiro 5155-4400 eller swish 0709 667 950 (Lennart Sundh). Ange "Guiden" samt namn och adress.

Välskött betesmark vid Årtekkärr, Tibro.

Nässelsnärja

Besöksmål

Tibro

105 Ruders sumpskogar

Mariestad

106 Kvarnstensgruvan

107 Gamla Ekudden

108 Slättevalla

Töreboda

109 Ymseborg

Karlsborg

110 Bölets ängar

Gullspång

111 Gudhammarsviken

112 Ribbingsfors

Skogsklocka

Purpurknipprot

Brunbräken är en av Sveriges sällsyntaste växter. Den växer på berg med den basiska bergarten olivin, på klippor och avsatser och förekommer endast på Taberg i Småland och på en plats i norra Västergötland.

I landskapets nordöstra hörn i utkanten av Tiveden ligger ett av våra främsta botaniska toppobjekt, Bölets ängar. Det avsattes som Sveriges första domänreservat 1909 och är idag naturreservat med exceptionellt rik biologisk mångfald av kärlväxter och ryggradslösa djur som fjärilar och gräshoppor. Bölet erbjuder allt från svartoxbär, guckusko och skogsklocka till bergjohannesört, brudsporre och fältgentiana. I regionens västra del återfinns Vänerskårgården som här representeras av närreklamationsområdet Ekudden i Mariestad. Vid Ekudden kan man utforska stränderna och med tur hitta den sällsynta strandbräsman, strandskräppa, rosenpilört och källarv. Ekudden är också en utmärkt fågellokal. Ett speciellt besöksmål är även Kvarnstensgruvan på Lugnäsberget. Området är i sin helhet fint iordningsställt med sittplatser och ett geologiskt klassrum med information om bergets geologi. Regionen hyser även Västergötlands enda förekomst av brunbräken som återfinns på ostsidan av sjön Velen i Älgåräs socken och Töreboda kommun.

En glatt leende Ingvar Nordin i växthuset i Botaniska Trädgården i Göteborg i början av 1980-talet *Fotograf okänd*

In memoriam

Ingvar Nordin

20 januari 1936 – 5 april 2019

Just när bofinkarna börjat sjunga och vitsipporna öppnat sig får vi beskedet att Ingvar Nordin lämnat oss efter en tids sjukdom. Han blev 83 år gammal.

Ingvar föddes i den kända gurstaden Västerås som andre son till Ingeborg Falk och Edvard Nordin. Han kom tidigt att intressera sig för växter och den första läraren var hans egen mor Ingeborg, välbekant folkskollärlarinna i staden. Många är de botaniska vandringar dessa två gjorde i det västmanländska landskapet. Växtpressning var en av de saker hans mor tidigt lärde honom. En älskad morfar, örtagårdsmästaren och gurkodlaren Torgny Falk, kom också att betyda mycket för den unge gossen.

Kommen till läroverket i Västerås fick Ingvar en ny lärare och mentor i Bertil Walldén. För en specialintresserad elev blev denne man vad Ingvar kallade ”en dubbel institution, både ledlyft och nödhamn.” Walldén disputerade 1961 på en avhandling om misteln vid dess nordgräns. Den gamle lektorn fick sedermera ett fint minnesord av sin forne elev, publicerat i Västmanlands Läns Tidning. Där kan man bland annat läsa: ”Bertil Walldén satte grässtrå i min hand och visade vägen till smultronställena.”

År 1957 inledde Ingvar de högre studierna i botanik i Uppsala och kom där tidigt i kontakt med Växtbiologiska institutionen och dess prefekt G. Einar Du Rietz. Under en lång följd av år var Ingvar knuten som amanuens och lärare till Uppsala botaniska trädgård med den excentriske Nils Hylander som chef. Den som tidigt fick Ingvars intresse att vändas mot lavarna var framför allt den eminente forskaren Rolf Santesson. 1959 och 1966 deltog Ingvar i de mycket intressanta och spännande exkursionerna till Nordspanien och Varangerhalvøya, som leddes av Santesson själv. Ingvar disputerade för filosofie doktorsexamen i systematisk botanik i Uppsala den 15 maj 1972. Avhandlingens titel var: ”*Caloplaca* sect. *Gasparrinia* i Nordeuropa. Taxonomiska och ekologiska studier”. Det handlade här om intensivt gula eller orangegula och fint lobarade skorplavar på havsstrandklippor och kalkstenshällar. De nordiska arternas systematik klarade han ut liksom deras ekologi och utbredning. Till och med lavars parasiter intresserade Ingvar och han skrev ett par arbeten även om dessa.

Redan 1968 hade Ingvar lämnat Uppsala för att tillträda en tjänst som amanuens vid Botaniska trädgården i

Göteborg, Han blev 1973 trädgårdslektor där. Under prefekten Per Wendelbo kom han i trädgård och växthus att utveckla och marknadsföra hortikultur, dendrologi och marknadsföra hortikultur, dendrologi och tillämpad botanik med stor framgång.

År 1975 blev Ingvar Nordin ordförande i Botaniska Föreningen i Göteborg. Detta blev starten på en blomstrande epok. Under de år han verkade i denna position steg medlemsantalet snabbare än någonsin tidigare. Nu fick föreningen en fin logotyp i form av en blommande vildkaprifol ritad av konstnärinnan Marianne Erlandsson. Bland andra innovationer minns vi kvällsexkursioner, bokauktioner, färgglada föreningströjor och tygkassar samt en livlig visningsaktivitet i Botans olika anläggningar. Under Ingvars andra period som ordförande trycktes också föreningens historik (gemenligen kallad "Perennen"). Ingvar var initiativtagare till denna och stöttade Gustaf Bernström i arbetet med boken fram till 70-årsjubileet 1989. Det var flyt i verksamheten, gemyt och god stämning.

Ingvar var en utomordentlig pedagog och föreläsare med en vältalighet långt utöver det vanliga. Han hade länge ägnat sig åt folkbildning och ideellt ungdomsarbete som föreläsare, kurs- och exkursionsledare och var under en tid ordförande i riksstyrelsen för Sveriges Fältbiologiska ungdomsförening. Som föreläsare kunde han hålla på länge och det hände ibland att föredraget blev dubbelt så långt som det var tänkt. Men de flesta märkte inte detta utan lyssnade andäktigt. Hans karaktäristiska västmanländska idiom kunde också höras i radio, till exempel i programmet "Natur och miljö".

Under hela sitt liv var Ingvar en flitig skribent i biologins tjänst – alltid flyhänt

och välformulerad, alltid läsvärd. Att redovisa vad han producerat i tryck är ogörligt i denna minnesteckning. Det är nämligen väldigt mycket. Det får bli några xplock. Och han började tidigt. Det första tryckta arbetet var "Några växtfynd i Västmanland", publicerad i Fältbiologen 1950. Ingvar var då 14 år gammal! Därefter kom en strid ström av floristiska artiklar i nämnda tidskrift jämte Botaniska Notiser, Svensk Botanisk Tidskrift och sedermera i Vrivrånge. Ett par litet större verk berörde Naturen i Kila (1966) och Naturen på Tjärö (1977). Den sistnämnda gavs ut av Svenska naturskyddsföreningen. Dessa och flera andra arbeten var breda skildringar av naturen och tog inte bara upp växtlivet utan även landskapsbild, geologi, fågelliv, kulturhistoria med mera. Han hade ett linneanskt förhållningssätt.

Det hortikulturella ämnet finns avhandlat i en rad skrifter som berör till exempel botaniken kring julbordet, exotiska frukter, kryddgård och köksväxter i Göteborgs Botaniska Trädgård, linberedning, fallna trädjättar efter västkuststormen 1969, popplar på Gotland, käppgrannar, ornäsbjörkar samt slutligen träd och buskar i Trädgårdsföreningen i Göteborg. Lägg därtill allt studiematerial för besökarna i botaniska trädgården. En av Ingvars verkliga bedrifter är att i 12:e upplagan (1988) av Albert Sandklefs kända standardverk: "30 sorter kryddat brännvin", ha lyckats klämma in tre nya (gråmynta, myskbrodd och vårbrodd).

Gotland hade en särskild plats i Ingvars hjärta och han arbetade under många år med DBW:s (De Badande Wännernas) trädgård i Visby. Han utgav ett par innehållsrika guider till denna anläggning och sammanfattade sina mångåriga in-

tryck av trädgården i den charmanta boken "Kom rosor och salivia" (1981). Ingvar medverkade också som granskare och medarbetare i olika bokprojekt till exempel "Växter i Nordeuropa" (Schauer & Caspari 1982), "Boken om kryddor" (Swahn 1991) samt "Sådan kärlek till blommorna" (Brodin, Johansson och Nordin 2008). I sistnämnda bok presenteras bland annat de utsökta blomsterakvareller som Charlotte von Schéele målade under förföras seklet. Mycket uppskattade var också de färgrika guiderna i fickformat som kom i en lång rad till exempel "Ut i naturen", "Grönsaksböckerna" samt "Naturkalendrar" under en följd av år.

Den floristiska utforskningen av Bohuslän inför en ny bohusflora var också något som intresserade Ingvar. Han deltog flitigt i inventeringen och gav också en kurs i växtpressning för deltagarna.

Ingvar hade valt de gula eller orangegula *Caloplaca*-arterna för sina studier. Dessa hade en för honom tilltalande färg. Några grå eller bruna lavar kunde han inte tänka sig att arbeta med. Estetiken lyser också igenom när man tittar på hans fina exlibris, gedigna bokband från Levins bokbinderi i Uppsala, egna teckningar av växter samt de mycket tilltalande herbariekollekter han lämnat efter sig. Dessa innehåller ett alltid välpressat material vackert monterat på arken och oftast försedda med förtryckta etiketter. Mycket av vad han samlat finns i Uppsala men åtskilligt även i Göteborgsherbariet.

Som framgått ovan hade Ingvar ett intresse för kärlväxter och lavar. Det förstnämnda gällde såväl vildflora som nyttoväxter och trädgårdsdesign. En organismgrupp som han ägnat stort intresse var vedsvampar (tickor och slätsvampar,

"skinn" med mera) där den alltid hjälpsamme mykologen John Eriksson bistod med kontrollbestämningar. Flera publikationer rör dessa ting. Arternas ekologi och geografi samt inte minst substratval var centrala frågeställningar. I gränslandet mellan zoologi och botanik dyker också gallerna upp. Av dessa egenartade bildningar, ofta framkallade av olika insekter, samlade Ingvar ett rikt material.

Inom zoologin var det fåglarna som var målet för hans studier. Den lilla skriften *Änggårdens fåglar* (1978) är en lika trivsam som skarpögd presentation av fågellivet runt hemmet i Änggården. Ingvar var en av Naturhistoriska Riksmuseet i Stockholm licensierad ringmärkare. Tusentals fåglar har fått ringar på sina tarser av honom. Till Faludden på Gotland återvände han under många år för att med slöjnet och kikare följa och registrera fågellivets dynamik.

Mitt första möte med Ingvar var 1968 när jag gick 2-betygskursen i botanik. När jag sedan börjat som amanuens på institutionen 1970 upptogs man genast i det lichenologiska kollektivet och våra kontakter fördjupades. Ett gemensamt intresse för botanik i allmänhet och lavar och botanisk litteratur i synnerhet, var ämnen som förenade. Sedan samarbetade vi i styrelsen för Botaniska Föreningen under många år. Talrika är de exkursioner vi gjort och en särskilt minnesvärd och inspirerande 3-betygs- och doktorandexkursion 1974, ledd av Ingvar, tog oss till Västmanland och Uppland. Här medverkade också idé- och lärdomshistorikern Gunnar Eriksson. År 1981 åtog Ingvar och jag oss att anordna Svenska Botaniska Föreningens Botanikdagar på Västkusten.

Vi inkvarterade alla deltagarna på Wendelsbergs folkhögskola i Mölnlycke. Härifrån forslade vi sedan runt dem till klassiska västkustlokaler som Särö Västerskog, Vallda Sandö, Älgön. Karholmen med flera. Kvällarna ägnades åt vad Ingvar kallade Buntes Zusammensein.

Ibland gjorde Ingvar och jag bokaffärer. Han sålde stundtals några volymer ur sitt bibliotek, böcker som han kanske tyckte sig vara färdig med. Efter disputationen blev det ju inte så mycket tid över till lichenologin. Ibland kom det ett kort eller brev bort till institutionen med ett kärnfullt erbjudande i en omisskännlig Nordinsk språkdräkt. En gång lät det så här: ”Hosta

fram en lång skär så skall du få en bok som jag vet att du saknar och åtrår”. Verket som erbjöds denna gång var Erik Acharius klassiska *Lichenographia Universalis*, tryckt i Göttingen 1810. Boken kom till stor nytta och står fortfarande i min hylla.

En god vän och inspirerande biolog har slutat sin bana. Blomstren har vissnat längs hans stig men minnet av Ingvar lever vidare. För många medmänniskor gjorde han vandringen litet ljusare och lättare, litet rikare och mer begriplig.

Lars Arvidsson

Ett stort tack till Lisa Arvidsson för bakgrundsfakta och sakgranskning.

Ingvar Nordin på Café Ärtan i Slottsskogen, 9 november 2018

Foto: *Magnus Neuendorf*

Blommande ängar

Birgitta Herloff

Skepparegången 6, 413 18 Göteborg, birgitta.herloff@gmail.com

Ängsmark är en av de naturtyper som minskat allra mest under det senaste århundradet. Min barndoms äng fanns hos mormor och morfar i Lindesberg. Ängen kallades Tjappan och där växte bland annat mina favoriter brunklöver och ängsklocka. Morfar slog ängen med lie och höet åts upp av hästen och mormors vita ko Sippa. Ett starkt minne från Tjappan är när min drygt ett år yngre bror Lasse fick åka med på hölasset men inte jag. Könsrollerna var enkla och självklara då, men jag reagerade på orättvisan. Det var nog då som det första fröet till min feministiska livshållning började gro. Nu är Tjappan borta och ersatt av ett bostadsområde.

Ja, ängarna försvinner när de ersätts med vägar, bebyggelse och sterila gräsmattor. De ängar som undgår detta öde växer igen när de inte slåttas och efterbetas längre. Men ängarna kan återuppstå! Fröeserven ligger där nere i jorden och väntar på sin chans.

Jag har just läst den mycket uppmuntrande boken *Från täta snår till blommande äng* (2018) med Stina Andersson som huvudredaktör. Bakom boken står Föreningen för Kulturmark som startade sin verksamhet 1992. Den viktigaste uppgiften var att röja och vårda fornlämningar och andra kulturhistoriska spår i landskapet. Numera ägnas den

mesta tiden åt att sköta fem områden på Hisingen som ängar med fagning på våren, florainventering under sommaren samt lieslåtter på sensommaren och hösten. Om ett av dessa områden, Bronsåldersundet på Hisingen, berättade Stina i Calluna nummer 1 2018: *Från igenväxande betesmark till blommande äng*.

För en botanist är den stora behållningen av boken alla beskrivningar av vad som växer upp när aspsly och slånsnår rensas bort. Slåttergubbe, svinrot, jungfrulin, blåsuga, grönvit nattviol, jungfru Marie nycklar, tätört, darrgräs, sötvedel, getväppling, stallört, stor fetknopp, gullviva, brudbröd, ängsskallra, gulmåra, blåklocka, äkta johannesört, rödklint, bockrot, gullris, ängsvädd ...

Men skaffa boken och läs själv och få fina tips på vackra utflyktsmål. Boken, som kostar 100 kronor, kan beställas från www.kulturmarkgoteborg.se. Den säljs också i Botaniska Trädgårdens butik.

I jorden finns vilande ängar.
Små frön sover sött uti sängar
med täcken av snår
tills liarna slår
befriande med sina svängar.

Slåttergubbe på slåtteräng vid Brons-
ålderssundet på Hisingen

Foto: *Stina Andersson*

Svar på Börjes växtnötter: tuja, murruta, vejde, skärblad, andmat.

Manusstopp för Calluna (3) 2019

Manuskript till Calluna häfte 3, 2019 skall vara redaktionen tillhanda senast 1 augusti. Mejla helst ditt manuskript som oformaterad wordfil, bilder i JPEG och tabeller i excel som bifogade filer till birgitta.herloff@gmail.com.

Postadress och telefon:

Birgitta Herloff, Skepparegången 6, 413 18 Göteborg, tel. 031 - 12 23 90.

Ring gärna i förväg och berätta vad du tänker skriva om.

Västergötlands Botaniska Förening säljer

Västergötlands flora, 743 sidor	200:-
Västergötlands flora, Supplement 1, 53 sidor	20:-
Västergötlands flora, Supplement 2, 32 sidor	20:-
Västergötlands Flora CD	50:-
Botanisk Västgötalitteratur, 63 sidor	50:-
Botaniska besöksmål i Västergötland, 294 sidor	200:-
Floran i Habo kommun, 256 sidor	150:-

Eventuell portokostnad tillkommer

Botaniska Föreningen i Göteborg säljer

Göteborgs och Bohus läns fanerogamer och ormbunkar (Fries 1971), 453 sidor	100:-
En frisk och blomstrande perenn (Bernström 1989), 144 sidor	100:-
Medlemmar i BFiG kan köpa böckerna med medlemsrabatt för	75:-

Innehåll

- 1 Niklasson, A. Ordföranden i BFiG har ordet
- 2 Johansson, M. & Sahlin, E. Rödlistan för Västergötland
- 10 Sahlin, E. Floraväkteri under 2019
- 11 Börjes blomkluringar
- 11 Börjes växtnötter
- 12 Sundh, L. Strimgröe frodas i Floby, Falköping
- 14 Herloff, B. Botaniska utflyktsmål i Västergötland
- 18 Arvidsson, L. In memoriam Ingvar Nordin
- 23 Herloff, B. Blommande ängar
- 25 Manusstopp för Calluna
- 25 Föreningarna säljer

Framsidan: Klockgentiana pryder omslaget på *Botaniska besöksmål i Västergötland*. Se sidorna 14-17.

Foto: Lennart Sundh

Ovan: Backsippa, slåttergubbe och ryl hör till de rödlistade arterna i Västergötland. Se sidorna 2-9.

Foto: Enar Sahlin